

OPERAČNÍ PROGRAM
ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

EVROPSKÁ UNIE
Fond soudržnosti
Evropský fond pro regionální rozvoj

Pro vodu,
vzduch a přírodu

NAUČNÁ STEZKA NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ PAMÁTKA LANDEK PRAVĚKÉ A STŘEDOVĚKÉ OSÍDLENÍ LANDEKU

Pravěké a středověké osídlení Landeku

Po odchodu paleolitických lovců nebylo landecké návrší dlouho osídleno. Další stopy nejspíše jen krátkodobé lidské přítomnosti pocházejí ze **závěru pozdní doby kamenné** (eneolitu), které náleží nález kamenného sekeromlatu z doby **kultury se šňůrovou keramikou (2800 – 2300 před naším letopočtem)**. V souvislosti s Landekem bývají zmiňovány i nálezy keramiky z mladší a pozdní doby kamenné, většinou se ale jedná o omyly, příp. je jejich datování nejisté. Trvale byl Lanek osídlen znovu až ve **starší době železné (700 – 400 let před naším letopočtem)**, kdy se zde rozkládala **osada** zjištěná v rámci výzkumu paleolitického sídliště. Toto období bývá nazýváno také dobou halštatskou (podle bohatého naleziště v rakouském Halstattu profitujícího z tamních solných dolů), v povodí horního toku Odry je v té době doloženo několik opevněných hradisek (Chotěbuz – Podobora, Cvilín a Kostelecký vrch u Krnova, Kotouč u Štramberka), náležících **tzv. platěnickému stupni kultury lužických popelnicových polí**. Ačkoliv z Landeku prozatím nemáme doloženu žádnou formu opevnění zdejší osady, není zcela pravděpodobný její zemědělský charakter, výšinná poloha se ztíženým zásobováním vodou spíše napovídá její strategické funkci. Ze stejného období pocházejí sídliště zjištěná při výstavbě dálnice D47 na katastru Klimkovic a Olbramic, což spolu s landeckými nálezy ukazuje na kompaktní sídlištní enklávu vázanou na levý břeh řeky Odry a její přítoky.

Území v předpolí Moravské brány spojující podunajský prostor s Pobaltím mělo i značný komunikační význam, se kterým snad souvisí nález **bronzového meče** vybagrovaný nedaleko Landeku (na katastru Koblouva) při těžbě štěrkopísku ze starého koryta řeky Odry v r. 1971. Meč náleží ještě staršímu období kultury lužických popelnicových polí mladší doby bronzové (1250 – 1000 let před naším letopočtem) a mohl být do řeky vhozen jako milodar (votum), pokud se nejednalo pouze o ztrátu této cenné zbraně.

Strategický význam měl Lanek také v období raného středověku, kdy zde vzniká **slovanské hradisko**. Slované pronikali do prostoru moravskoslezského pomezí již od 7. století. Někdy kolem roku 850 zaznamenal neznámý autor označovaný jako „Geograf bavorský“ názvy slovanských kmenů v prostoru severně od Dunaje. Do oblasti dnešního horního Slezska jsou lokalizováni Opolané, „Lupiglaa“ a **Holasici**, kteří sídlili v povodí řeky Opavy. Hradisko na Landeku tehdy představovalo jeden ze strategických opěrných bodů tohoto kmene (dalšími byly např. Hradec u Opavy a Víno na Osoblažsku), na základě rozboru nálezů předpokládáme jeho **vznik v průběhu 8. století**. V 70. – 80. letech 9. století se v důsledku vojenského tažení knížete Svatopluka do Malopolska dostalo holasické území do mocenské sféry Velké Moravy, později však bylo až do 12. století součástí raného polského státu. Charakterické zlomky tzv. mladohradištní keramiky dokládají osídlení Landeku i v tomto období.

Ve 2. polovině 12. století bylo vojenskou anexí Holasicko připojeno k přemyslovskému českému státu a již v prvních desetiletích 13. století dochází k hlubokým změnám v uspořádání tohoto území. Mezi léty 1213 – 1220 je založena Opava, která plní roli hospodářského centra stejnojmenné provincie s východní hranicí tvořenou řekou Odrou. Oblast vymezená Odrou a Ostravicí se dostala někdy v průběhu 1. poloviny 13. století do majetku olomouckého biskupství a představovala tak moravské pohraniční území sousedící s piastovským těšínským knížectvím. Hluboké změny sídlištní struktury v rámci tzv. vrcholné středověké kolonizace vrcholí v **době vlády krále Přemysla Otakara II. (1253 – 1278)** a jeho blízkého rádce a diplomata olomouckého **biskupa Bruna ze Schauenburka**. Do této doby spadá **založení biskupského města Moravské Ostravy**, která zaujala místo starší raně středověké osady, na levém břehu Odry vzniká královské **město Hlučín**. Správním a mocenským střediskem hlučinského panství se stává **nově založený hrad Lanek**, který zároveň chrání hraniční brod na důležité cestě spojující Opavsko s Těšínskem a dále Krakovskem.

Později ve středověku náleželo hlučinské panství s hradem Landekem **opavským vévodům** z vedlejší přemyslovské větve založené Mikulášem I., nemanželským synem krále Přemysla Otakara II. Opavská knížata udělovala hrad a panství lénem či do zástavy šlechticům ze svého okolí, takže jej **v r. 1303 držel Siegfried z Baruthu** a v **roce 1349 bývalý těšínský fojt Petr**. Hrad je zmiňován při dělení opavského vévodství v r. 1377 mezi syny Mikuláše II., knížata Václava a Přemka, krátce poté se však spolu s Hlučínem dostal do majetku **kozelsko-olešnických knížat**. Během česko-uherských válek byl hrad patrně poškozen, **k roku 1518 je již uváděn jako pustý**.

Autor textu: Mgr. Michal Zezula

Obr. 1

Obr. 2

Obr. 3

Obr. 4

Obr. 5

Obr. 6

Obr. 7

Obr. 8

Obr. 1: Kamenný sekeromlat z pozdní doby kamenné (eneolitu) nalezený na Landeku. Ostravské muzeum. Foto V. Gřondělová.

Obr. 2: Keramická nádoba ze střední doby hradištní z archeologického výzkumu hradiska na Landeku. Podle P. Kouřila. (převzato z publikace Lanek – svědek dávné minulosti, 2. vydání, Český Těšín 2003).

Obr. 3: Fragment keramické nádoby nalezený při výzkumu sídliště z doby železné na Landeku. Ostravské muzeum. Foto V. Gřondělová.

Obr. 4: Hliněné závaží tkalcovského stavu z doby železné. Ostravské muzeum. Foto V. Gřondělová.

Obr. 5: Meč z mladší doby bronzové vybagrovaný z řečiště Odry. Ostravské muzeum. Foto V. Gřondělová.

Obr. 6: Pečeť krále Přemysla Otakara II, pravděpodobného zakladatele hradu Landeku ve 2. pol. 13. stol. Podle J. Kuthana (převzato z publikace Sága moravských Přemyslovců, Olomouc – Brno 2006).

Obr. 7: Pečeť Sigfrida z Baruthu, držitele hradu na počátku 14. stol. Podle J. Bakaly (převzato z publikace Lanek – svědek dávné minulosti, 2. vydání, Český Těšín 2003).

Obr. 8: Pečeť opavského vévody Mikuláše II, držitele hradu Landeku. Podle P. Kouřila, D. Prixe a M. Wihody (převzato z publikace Hradý českého Slezska, Brno – Opava 2000).

Kresby: podle J. Bakaly, Foto: V. Gřondělová, © Lanek